

Jacques Sémelin

La non-violence
expliquée à mes filles

Seuil

Bất Bạo Động Giải Thích Cho Các Con Gái Tôi

Jacques Sémelin

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách : Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

“Ba, bắt bạo động, một cái chữ kỳ lạ, ba có thể giải thích cho con nghe được không? Gần hai mươi năm nay tôi làm việc về bạo hành và hành vi không bạo hành. Làm sao tôi trả lời một cách đơn giản cho hai cô con gái, một 13, một 8 tuổi rưỡi của tôi?”

Chúng tôi cùng ngồi xem một cuốn phim hoạt hình nói về cuộc chiến đấu của mục sư Martin Luther King và những người Mỹ da đen. Tôi lắng nghe phản ứng và ghi chú các câu hỏi của các cháu. Đa số bao gồm đời sống hàng ngày của các cháu: nếu có người tấn công mình, mình phải làm gì? Làm sao phản ứng lại với việc tống tiền ở trường? Chống lại tấn công tình dục? Về tệ nạn bạo hành ở các người trẻ? Còn nạn kỳ thị? Để trả lời những câu hỏi này, tôi ngưng các cuộc nghiên cứu thích thú của tôi... Và thế là tôi ngồi xuống viết vài trang, tôi sẽ đưa cho các con đọc: tôi đọc lui đọc tới bản văn của tôi.

Tôi muốn nói với các con không-bạo hành không phải là thụ động: đó là một cách sống và một cách hành động nhằm giải quyết các mâu thuẫn, chống bắt công, xây dựng một nền hòa bình vĩnh cửu. Tôi dựa trên rất nhiều tấm gương ở đời sống hàng ngày và ở cả Lịch Sử.

Jacques Sémelin

Jacques Sémelin là giáo sư ở Viện Nghiên Cứu Chính Trị ở Paris và nghiên cứu gia ở Trung Tâm Quốc Gia Nghiên Cứu Khoa Học

oOo

- Bắt bạo động, đó là một chữ kỳ lạ, ba có thể giải thích cho con nghe được không?
- Giải thích bạo hành thì dễ hơn là giải thích không-bạo hành. Người ta thấy ngay lập tức thế nào là bạo hành: đâm một phát, bom nổ, máu chảy... Nhưng không-bạo hành là gì? Là không làm tiếng động. Là vô hình.

Người ta nghĩ không-bạo hành là người luôn luôn từ chối không làm chiến tranh, là người thích hòa bình. Người ta nghĩ họ không can đảm, là người hèn không muốn chiến đấu. Và vì bạo hành ở khắp nơi, người ta tưởng tượng người không-bạo hành đầu để trên mây, chấp nhận để cho người khác dẫm lên chân mình. “Tôi không-bạo hành: bạn có thể làm tất cả những gì bạn muốn.” Peace!

Con sẽ nghĩ bắt bạo động không phải là như vậy.

- Vậy là gì?
- Một cách sống và hành động để giải quyết mâu thuẫn và tôn trọng người khác. Đó là một định nghĩa căn bản mà ba muốn giải thích với con qua nhiều ví dụ.
- Một cách hành động! Nhưng đó không phải là thụ động?
- Không phải một chút nào. Đúng là cấu trúc của chữ “bắt bạo động” làm mình tưởng như vậy. Đó là chiều kích thứ nhất của không-bạo hành. Chiều kích hiển nhiên: không đâm người khác, không đối xử xấu với họ, lại còn không được hiếp hay giết họ. Điều đó ai cũng hiểu. Tuy nhiên khi người ta nói bắt bạo động trên báo chí thì lúc nào nó cũng mang ý nghĩa: không được bạo hành. Có lần ba thấy có một quảng cáo thuốc giặt... “bắt bạo động” thật khôi hài... “Bạn hãy mua thuốc giặt loại này vì nó không làm hư áo quần!” Cũng như bây giờ người ta nói đến những trò chơi vi-đê-ô không-bạo hành vì trong đó không có cảnh giết kẻ thù để thắng.

Nhưng không-bạo hành mang một chiều kích thứ nhì, chiều kích hành động. Bởi vì để chống đối bạo hành một cách hiệu quả thì phải hoạt động tích cực, ngay cả phải rất tích cực! Như thế khái niệm “không-bạo hành” không nói lên điều này. Vậy thì mình nên nói đến “hành động không bạo hành” hay “không-bạo hành một cách tích cực”.

Tóm lại, không-bạo hành là hành động không bạo hành để chống lại bạo hành. Bằng cách nào? Có ngàn lẻ một cách để thực hành không-bạo hành, đôi khi rất buồn, đôi khi rất khôi hài. Bởi vì phải có óc hài hước trong không-bạo hành. Không-bạo hành là dùng sự sống để thắng trong khi với bạo hành thì lúc nào con cũng đe dọa người khác để cho họ chết.

- Nhưng làm sao mình có thể chiến đấu mà không bạo hành? Đối với con coi bộ khó!

- Khi con người muốn chiến đấu thật sự thì thường thường họ phải dùng đến bạo lực. Bạo lực và chiến tranh là trọng tâm lịch sử của chúng ta. Trong các phim, trong các tranh hoạt hình người ta thường cho thấy bạo hành là phương tiện để thống trị người khác. Người ta giải thích cho con bạo hành mua được tất cả: nếu con có nhiều vũ khí hơn người khác, con có thể nói với họ: “Hãy vâng lời tôi”, bởi vì con làm cho họ sợ. Luật của kẻ mạnh thường thường là luật của bạo hành.

Dù vậy có những trường hợp trong Lịch Sử điều đó không áp dụng được, con không còn muốn vâng lời dù họ làm cho con sợ; những trường hợp mà những người yếu nhất, những người nghèo nhất cố gắng tự vệ... không có vũ khí. Nghe có vẻ như không tưởng tượng được. Họ không có gì hết: không vũ khí, không xe tăng. Họ biết nếu họ kiếm được vũ khí thì đối phương sẽ có nhiều hơn. Vì vậy bắt buộc họ phải tự bảo vệ một cách khác. Họ phải học cách nào để mạnh lên mà không dùng đến phương tiện bạo hành. Đó là sức mạnh của kẻ yếu. Ba đã nghiên cứu để đục thủng bí mật cái sức mạnh của những người yếu.

- Ba cho con một ví dụ.

- Một trong những ví dụ được nhiều người biết nhiều nhất là gương chiến đấu cho người Da Đen của Martin Luther King ở Mỹ. Có một truyện hoạt hình rất hay nói về ông. Nếu con muốn, mình có thể nói về chuyện này.

Khởi đầu là năm 1955, ở miền Nam nước Mỹ nạn kỳ thị chủng tộc và nạn tách biệt chủng tộc rất thịnh hành. Có nghĩa là người Da Đen không được quyền lẫn lộn với người Da Trắng. Chẳng hạn khi lên xe buýt, họ phải ngồi đằng sau, nhường chỗ đằng trước cho người Da Trắng. Họ không được vào trong một vài tiệm ăn hay tiệm cà-phê. Đôi khi có những tiệm có đề bảng: “Cấm người Da Đen và chó vào”. Những người Da Trắng cực đoan còn tấn công người Da Đen, đánh họ và có khi giết họ.

Nhưng có một ngày, trong thành phố Montgomery ở Alabama, một thành phố đặc biệt kỳ thị đã xảy ra một biến cố phi thường. Biến cố khởi đầu bằng một cái gì rất đơn giản. Ngày 1-12-1955, Rosa Parks, một cô thợ may da đen đi làm về, cô rất mệt, cô lên xe buýt và thay vì đi ra đằng sau ngồi, cô ngồi đằng trước. Đương nhiên một người Da Trắng muốn ngồi vào chỗ của cô và than phiền với tài xế: “Tại sao con mọi đen này ngồi chỗ của người Da Trắng?” Cô bị cảnh sát bắt. Một người khách da đen thấy vậy vội trả tiền phạt để cảnh sát khởi bắt cô đi tù. Nhưng Rosa Parks rất giận. Con sẽ nói: “Bà ấy hận thù.” Bà không chịu đựng được sự tách biệt như thế. Cùng với người đàn ông đã giúp bà, hai người đến gặp vị mục sư trẻ vừa mới dọn về thành phố, mục sư Martin Luther King. Ông mới 26 tuổi, ông đã lập gia đình và có đứa con đầu tiên.

Ông cũng vậy, ông không chịu đựng được nạn tách biệt chủng tộc. Ông muốn thay đổi. Đúng, người Da Đen không còn là nô lệ như cách đây một thế kỷ. Người ta đã cho họ tự do. Nhưng trên thực tế, hàng ngày họ bị người Da Trắng sỉ nhục; mỗi ngày họ bị đối xử như con chó. Martin Luther King có năng lực để chiến đấu nhưng ông không muốn dùng phương tiện bạo lực. Vậy thì ông làm bằng cách nào?

Chiều hôm sau, Martin Luther King họp với các bạn khác. Tất cả đều đồng ý: không thể để chuyện này kéo dài. Bỗng nhiên có một người đưa ra một ý kiến thần sầu: “Chúng ta tổ chức một cuộc tẩy chay. Tất cả chúng ta từ chối không đi xe buýt! Khi công ty xe buýt (đương nhiên được điều khiển bởi người Da Trắng) bị mất tiền, họ sẽ đối xử với chúng ta tốt hơn.” Ngay ngày hôm sau, họ kêu gọi tất cả người Da Đen trong thành phố không dùng xe buýt: “Quý vị không nên dùng xe buýt để đi làm, đi học, đi ra thành phố.” Kết quả? Thành công vĩ đại: xe buýt chạy xe trống hoắc gần như trống. Nhưng muốn được như vậy người Da Đen phải tổ chức một hệ thống di chuyển: họ đi chung xe; họ đi ta-xi. Nhiều người đi bộ dù phải đi hàng cây số.

Người Da Trắng không nhượng bộ: “Mấy người Da Đen này muốn chơi cho chơi: họ sẽ bị đau

chân, họ sẽ chịu không nổi!” Những người kỳ thị cực đoan thì dùng phương tiện tấn công; Martin Luther King nhận những lời đe dọa qua điện thoại: “Thằng da đen bẩn thỉu, đồ thùng rác, tao sẽ lột da mày!” Các lời mắng nhiếc này gần như xảy ra thường xuyên. Một quả bom nổ trước mặt nhà ông ngày 30-01-1956; may là không có ai bị thương. Người Da Đen muốn báo thù và tấn công người Da Trắng bằng vũ khí. Nhưng Martin Luther King ngăn cản họ: “Vũ khí của chúng ta là không-bạo động. Chúng ta muốn người Da Trắng tôn trọng chúng ta. Nếu mình muốn giết họ thì mình sẽ không được tôn trọng. Hơn nữa có những người Da Trắng không kỳ thị ủng hộ chúng ta.” Nhưng rất là khó khăn. Martin Luther King bị cảnh sát bắt nhiều lần, bị tù rồi được thả ra. Những người kỳ thị muốn quật ngã ông nhưng họ không có gì để trách cứ ông vì ông từ chối bạo động.

Cuộc tẩy chay kéo dài mấy tháng, các công ty xe buýt không nhượng bộ. Nhưng cuộc tẩy chay bắt đầu được tất cả các tiểu bang và nước ngoài biết đến. Không những chỉ mục sư King mà tất cả người Da Đen ở Montgomery đều trở nên anh hùng nổi tiếng, họ không phá hoại gì hết! Các ký giả bắt đầu để ý đến họ! Nói giùm tiếng nói cho họ: “Chúng tôi muốn được các quyền như người Da Trắng.” Cuối cùng, ngày 10-11-1956, Tòa Án Tối Cao nước Mỹ tuyên bố nạn kỳ thị chủng tộc trên xe buýt là trái luật bởi vì tất cả công dân đều bình đẳng. Người Da Đen được quyền ngồi bên cạnh người Da Trắng. Cuộc tẩy chay kéo dài 328 ngày.

- Trong quyển sách hoạt hình ba đưa cho con xem, con thích cái bà trong truyện nói: “trước, chân tôi không mỏi nhưng lòng trí tôi mỏi mệt. Bây giờ, chân tôi mỏi nhưng lòng trí tôi khỏe khoắn!” Mỗi ngày bà đi bộ rất nhiều cây số nhưng không sao: bà có nhân phẩm của bà.

Con cũng thích cái đoạn khi họ thắng và khi Martin Luther King nói với họ: “Chiến thắng của chúng ta không loại bỏ được nạn kỳ thị. Cần phải chú ý hơn để đừng làm tổn thương người Da Trắng và đừng chế nhạo họ trên xe buýt. Chúng ta phải tôn trọng họ. Như thế họ sẽ học để tôn trọng chúng ta.”

- Tại sao?

- Bởi vì người ta thấy họ không muốn quyền lực mà chỉ muốn được tôn trọng.

- Đúng rồi: mục đích của cuộc chiến đấu chống không bạo lực như cuộc chiến đấu này là để được tôn trọng. Chứ không phải chỉ chiến đấu để được quyền, quyền tự do ngồi đâu tùy ý trên xe buýt; đây là tranh thủ lòng tôn trọng của người khác. Martin Luther King còn nói thêm: “Hãy tôn trọng người Da Trắng và họ sẽ học để tôn trọng chúng ta. Không-bạo hành tiến hành ở cả hai nghĩa: đồng ý là bạn yêu cầu người khác tôn trọng bạn nhưng bạn, bạn cũng phải tôn trọng người khác.” Có lý chứ? Ở Pháp, năm 1997 có một phong trào của các học sinh đã nêu ra khẩu hiệu: “Còn mạnh hơn bạo hành, đó là lòng tôn trọng.”

Con còn nhớ chứ, trong định nghĩa căn bản mà ba đã nói cho con về không-bạo hành, đó là một lối sống. Đúng, một trạng thái tinh thần, lòng tôn trọng. Mà tôn trọng không phải là chuyện dễ làm. Lòng tôn trọng bắt đầu từ trong gia đình, giữa cha mẹ và con cái, giữa anh chị em với nhau. Ngay cả người lớn không phải lúc nào họ cũng làm được. Đôi khi họ cũng mắng người khác đủ thứ tên, cũng tìm cách đè bẹp nhau, nhất là trong công việc. Mình còn làm chuyện xấu để tỏ ra mình là người mạnh nhất, người tiên phong, người lúc nào cũng kiếm nhiều tiền nhất. Mình không làm gương cho người trẻ.

Tuy vậy cũng có những người vừa chiến đấu vừa tôn trọng đối phương. Họ tin ở con người hay tin ở Chúa và từ chối làm một số việc nhân danh các nguyên tắc hay lòng tin của họ. Rất hiếm nhưng vẫn có. Thường thường, người ta nói những người này là những người “giữ lời”, có nghĩa là mình có thể tin tưởng họ. Họ nghĩ họ không có quyền đối xử người khác như hàng hóa hay đồ vật. Tuy vậy nhưng họ không gây thù: họ biết bảo vệ họ và họ cũng có thể thành công trong cuộc sống. Những người đó có một tinh thần không-bạo hành dù họ chẳng bao giờ nghe đến chữ này.

- Tóm lại, sứ điệp căn bản của không-bạo hành là: “Bảo vệ mình nhưng tôn trọng người khác” phải không?

- Hoàn toàn đúng.

- Ba nói không-bạo hành là từ chối không làm bạo hành. Nhưng bạo hành là gì?

- Để nói về không-bạo hành trước hết phải nhận biết cái bạo hành riêng của mình. Mỗi người trong chúng ta ai cũng có thể trở nên bạo hành, thậm chí rất bạo hành. Con trai cũng như con gái. Đồng ý là con trai thường đánh hơn con gái. Nhưng con gái cũng có thể rất bạo hành: chẳng hạn các cô có thể nói những câu rất dữ để làm tổn thương hay sỉ nhục người khác. Còn trẻ con thì đôi khi chúng còn có thể bẻ từng phần cơ thể con vật ra để xem coi nó ra sao.

Ba không cần phải giải thích thêm để con hiểu là con người có thể tấn công và giết chết đồng loại. Cái tội ác ghê gớm nhất trong lãnh vực này do nhà độc tài người Đức, Adolf Hitler, các người đức quốc xã và cộng sự của họ làm. Hitler đã ra lệnh giết hàng triệu người Do thái, người du mục – Tsigane, người khuyết tật, người đồng tính luyến ái trong các phòng hơi ngạt.

- Ba nghĩ là mình có thể loại bỏ bạo hành được không?

- Ba không lạc quan lắm về bản chất con người. Sau các trại tập trung thời đức quốc xã, sau khi đã chứng kiến cảnh thiêu người trong các lò thiêu như lò thiêu Auschwitz ở Ba Lan, mọi người đều nói: “Không bao giờ còn cảnh như thế!” Nhưng dù vậy, gần đây thôi và cũng không xa chúng ta lắm ở Tiệp, ở Bosnie, ở Kosovo người ta lại cưỡng bức di dân, giết hàng ngàn người không tự vệ, đàn bà, trẻ con và người già. Giống như người ta chẳng học được bài học nào từ quá khứ.

Ba nghĩ mình chẳng bao giờ nói cho xong vấn đề bạo hành. Nhưng mình có thể đẩy lui nó! May thay, đôi khi mình cũng có thể sống trong hòa bình! Dù vậy mình cũng có thể chế ngự được bạo hành cũng giống như một kỵ sĩ rồi thì ông ta cũng cầm cương được con ngựa chứng. Để làm được như vậy, đầu tiên hết phải biết thế nào là bạo hành.

- Như một loại sức mạnh phát xuất từ con người của mình: mình không làm gì được.

- Đúng là có một vài người nghĩ bạo hành là một loại năng lực như một dòng điện bật ra từ cơ thể mình và mình không bao giờ có thể chặn nó lại được. Như thế, bạo hành đồng nghĩa với sức sống! Và tất cả trở nên bạo hành! Là một sai lầm lớn khi lẫn lộn sức mạnh với bạo hành. Chính trẻ con chúng phân biệt được. Khi người ta nói về một người: “Ông ấy mạnh!”, bởi vì ông có bắp thịt, một mình ông có thể nâng lên được cả cái đàn dương cầm, nhưng mạnh như thế không có nghĩa là bạo hành. Bạo hành là một hình thức đặc biệt dùng sức mạnh để làm điều xấu, làm tổn thương hay giết người khác: ví dụ một người uống rượu và bắt đầu đánh vợ.

Cũng vậy, hiếu thắng không phải là bạo hành. Tính hiếu thắng cần thiết để vươn lên trước, để khẳng định mình trước mặt người khác, trong lãnh vụ thể thao cũng như trong công việc. Nhưng hiếu thắng không có nghĩa là mình phải hạ người khác, hiếu thắng là mình muốn thành công cho mình. Người ta có thể nói có một tính hiếu thắng không-bạo hành. Martin Luther King nói suốt đời: “Vai trò của tôi là làm thức dậy tính hiếu thắng của người Da Đen.”

- Nếu mình nổi cơn giận với một người nào thì đó có phải là bạo hành không?

- Đúng hơn là hung hăng. Nhưng một vài người cũng gọi đó là hung bạo. Ba không đồng ý, đối với họ, một người trẻ hay một người lớn nói một cái gì ngược ý: đó là hung bạo. Không! Hung bạo sẽ nói ra tất cả những gì mình không chịu đựng được nữa. Nhưng nếu người ta cho chữ này một nghĩa rộng hơn thì cuối cùng nó không chỉ định một cái gì chính xác hết.

Hung hăng, ai cũng có thể hung hăng. Nổi giận, nói năng thô tục, đôi khi nó cũng làm được chuyện tốt. Cũng là một cách để nói mình không chịu đựng được nữa. Chán ngấy rồi! Ai biết? Nhiều lúc nổi giận lên cũng giúp để nối lại cuộc đối thoại.

- Vậy ba gọi hung bạo thật sự là như thế nào?

- Đó là đưa đến việc loại bỏ người khác và cuối cùng là làm cho họ chết. Không những chỉ làm chết thể xác mà chết cả con người sâu xa của họ. Con không còn thấy mình là một con người,

một nhân vị mà là một con vật, một đồ vật mà người ta dùng để khai thác, để cưỡng bức và cuối cùng làm cho chết.

Chính vì vậy mà không có *một* hung bạo nhưng có *nhiều* hung bạo. Thường thường người ta nghĩ đến cái hung bạo bằng thể xác, những phát súng trên phim ảnh. Nhưng khi có nhiều hình thức hung bạo thì người ta ít thấy hơn: khi một người bị sỉ nhục, khi không còn một phương tiện nào để sinh sống, không còn nhà, khi không còn ai chào hỏi họ ngoài đường. Cái hung bạo đó có thể rất đau khổ: trong thinh lặng. Và một ngày, người đó bùng nổ và họ có thể tự tử. Lúc đó người ta ngạc nhiên: “Chuyện gì xảy ra vậy? Vậy hả... tôi không biết.” Chiến đấu chống hung bạo không những chỉ chiến đấu cái phần rõ ràng ai cũng thấy như tảng băng nhưng còn là chiến đấu về chiều sâu: cái khổn cùng và cái kỳ thị, các bất công và các bất bình đẳng.

Ba mong là con không chán vì những định nghĩa này...

- Tóm lại ba chưa làm cho con hiểu con phải làm gì khi có người tấn công con.

- Con có lý. Bây giờ đến phiên ba đặt câu hỏi cho con: nếu ở trường có ai đánh con, con sẽ làm gì?

- Đây là câu trả lời của con! con nói với người đánh con: “Chính bạn là người đánh trước, này, đến phiên tôi, tôi sẽ đánh bạn lại!”

- Ba thấy câu trả lời của con là bình thường. Tất cả các cha mẹ cũng nói với con cái họ: “Con phải bảo vệ con!” Nhưng con có nghĩ là có một cách khác để trả lời không?

- Không, không có câu trả lời nào khác. Với cách hành động không-bạo hành, mình không có cách nào để bảo vệ cơ thể mình: họ đánh mình rồi mình nói cảm ơn sao!

- Không, không phải vậy! Con biết nhu đạo không?

- Con chỉ biết cái tên thôi. Con có một cô bạn tập nhu đạo.

- Đó là một môn thể thao để chiến đấu mà không dùng bạo lực, môn thể thao này cần được biết đến nhiều hơn. Nguyên tắc của nó là bảo vệ mà không tấn công. Con dùng sức mạnh của đối phương để làm họ mất thăng bằng và đẩy họ ra ngoài cuộc chiến đấu. Đó không những là một kỹ thuật đáng sợ giúp mình đối diện được với sự hung hăng mà đó còn là một trạng thái tinh thần dựa trên lòng tôn trọng sự sống. Mục đích là “loại” sự chống đối của người kia, không cho họ có cơ hội làm hại mình mà không làm họ bị thương.

Trẻ con, người trẻ, đàn bà, người già đều có thể tập nhu đạo. Đó là tập thăng bằng cho thể xác và tâm lý. Tập nhu đạo làm cho mình không sợ bị tấn công vì mình biết mình phải làm gì khi hữu sự. Mình học để nhìn thẳng mặt người tấn công.

Đương nhiên nếu một đứa con trai đánh con trong sân trường, ba sẽ không khuyên con hạ nó bằng nhu đạo... Nhưng nếu người khác biết con có nhu đạo, họ sẽ suy nghĩ hai lần trước khi làm hại con.

- Chắc chắn rồi!

- Ba có các ý kiến khác đề nghị với con trong những trạng huống như vậy. Bởi vì nhu đạo chỉ dùng trong những trường hợp nghiêm trọng. Hơn nữa đệ tự vệ về mặt thể xác, có thể có nhiều cách khác.

- Cách nào?

- Để trả lời con, ba muốn giải thích cho con một khác biệt quan trọng khác: khác biệt giữa hung bạo và mâu thuẫn. Một xung đột giữa các bạn, một cuộc cãi vã giữa cha mẹ, không bắt buộc phải gọi đó là hung bạo. Không phải lúc nào mọi người đều đồng ý nhau, đó là chuyện bình thường. Mâu thuẫn và hung bạo, không giống như vậy. Hung bạo là mâu thuẫn biến qua hành vi xấu.

Tất cả vấn đề là phải biết mình giải quyết mâu thuẫn như thế nào. Thái độ nào là thái độ tốt nhất để mình được tôn trọng mà tránh đưa đến hung bạo? Không dễ một chút nào. Người lớn như ba mẹ hồi xưa không được học chuyện này ở trường; tai hại thay, nếu được học những điều này, nó sẽ giúp cho mình rất nhiều trong suốt cuộc đời. Ngày nay, trường học chuẩn bị cho các con nên các con sẽ khá hơn!

Tóm tắt, có ba thái độ có thể có khi đứng trước một mâu thuẫn:

1. Làm như không thấy, giữ thụ động, không phản ứng làm như tự nó sẽ giải quyết một mình được. Nhưng cách này không phải lúc nào cũng tốt. Không lúc này thì lúc khác, mâu thuẫn lại sẽ đến!

2. Nói rằng lỗi do người khác và giận họ, hung hăng và hung bạo đối với họ. Kinh nghiệm cho thấy: hung bạo có vẻ như có hiệu quả... và giải quyết nhanh chóng. Nhưng, thường thường, người bị hạ sẽ tìm cách trả thù. Và trên thực tế, mâu thuẫn sẽ không được giải quyết!

3. Tìm một giải pháp khả dĩ hai phe chấp nhận được, người ta gọi đó là một thỏa hiệp. Mỗi bên nhượng bộ một phần lợi của mình để mọi người đều cùng có lợi. Đó là cách giải quyết mâu thuẫn không bạo động. Đây là một phương cách xây dựng hòa bình lâu dài. Đôi khi cũng khá dễ dàng để đi đến một tương thuận: người ta chia sẻ những gì họ chỉ muốn giữ độc quyền cho mình. Nhưng trong những trường hợp phức tạp, cần phải có thời gian. Phải ngưng thóa mạ, phải tìm cách giải thích, phải thật sự muốn hòa bình. Đây không phải là một chuyện đương nhiên mà có được! Phải cần đến kỹ thuật như kỹ thuật hòa giải. Ba chỉ nói cho con một chữ. Dù gì xảy ra đi nữa, con phải dùng trí tưởng tượng của con để tìm một giải pháp mà chưa có ai nghĩ đến... Sáng tạo, giúp đỡ rất nhiều: sáng tạo không những để làm quảng cáo mà còn để giải quyết các mâu thuẫn!

- Nhưng, một cách cụ thể nếu có ai tát má con, con sẽ không đưa má kia cho họ tát tiếp!

- Ba hy vọng là không! Con nghĩ câu Chúa Giêsu nói ở đây: “nếu ai tát con má bên phải, con đưa má bên trái cho họ tát.” Đúng là khó để giải thích câu này. Không tát lại người tát mình đã là khó. Còn đưa má kia cho họ tát thì đúng là khiêu khích! Một điều chắc chắn: ở đây Giêsu yêu cầu mình đừng bắt chước người gây sự. Không làm giống như người này là bẻ gãy một trong những cơ chế mạnh nhất của bạo hành: bắt chước. Và cũng phải để câu này liên hệ với một nguyên tắc phúc âm cực kỳ khó khăn: “Các con hãy yêu kẻ thù” mà Martin Luther King đã diễn giải như sau: “Hãy chiến đấu chống kẻ thù nhưng phải tôn trọng họ.”

- Như vậy thì phải làm gì?

- Con hãy nhìn Gêsu, sau khi bị bắt và bị đánh, Giêsu đã phản ứng như thế nào. Giêsu bị một quân lính đánh vì cho rằng Giêsu đã trả lời không đúng với vị thượng tế. Để phản ứng lại, Giêsu hỏi: “Nếu tôi trả lời sai, chỉ cho tôi biết tôi sai chỗ nào. Nếu tôi trả lời đúng, vì sao ông đánh tôi?” Thay vì đưa má kia cho người kia đánh, Giêsu dùng lời để thức tỉnh ý thức của người gây hấn.

Trả lời bằng lời thay vì bằng cú đấm có vẻ như vô nghĩa nhưng đôi khi nó cũng rất hiệu quả. Đó là một con đường không-bạo hành khác. Ai rồi cũng có một ngày có được kinh nghiệm mình tin vào Chúa hay không. Lời nói giải phóng khỏi bạo hành. Chú ý: không phải bất cứ lời nào. Không phải những tiếng la hét, những tiếng chửi thề làm con sợ. Không, một lời nói đích thực sẽ làm sức căng chùng xuống. Một ánh nhìn cũng vậy, ánh nhìn thẳng, không hung hăng cũng có thể là một đòn phản công hiệu quả.

- Ví dụ?

- Ba nghĩ đến câu chuyện có thật một cô bạn tâm lý gia kể cho ba nghe. Đó là một cô gái cao to, cô đau khổ vì chuyện này. Khi đi ngoài đường, lúc nào người ta cũng quay lại nhìn cô và cười cô. Chịu không được cuối cùng cô đến tham vấn tâm lý gia. Dần dần, cô tìm lại được lòng tự tin. Một ngày nọ, cô gặp hai chàng trai ngoài đường. Một trong hai chàng trai nói: “Với một cô gái như vậy, mình phải trèo lên cái đèn!” Cô quay đầu lại, nhìn thẳng mắt vào chàng trai và trả lời, không có gì là dữ dằn: “Anh cảm thấy anh nhỏ bé như vậy sao?”

Đương nhiên, dám trả lời như vậy là phải có lòng tự tin...

- Đúng, nhưng không phải là dễ. Tát một cái vào má thẳng kia thì dễ hơn!

- Làm sao phát triển lòng tự tin? Khi còn trẻ lúc nào người ta cũng thiếu... Nhưng con biết, lớn lên không phải ai cũng sẽ khá hơn đâu... Ba không có công thức mẫu để cho con. Đáng tiếc! Ba chỉ có thể nói kinh nghiệm riêng của ba và chỉ cho con vài con đường để đi.

- Để có thêm lòng tự tin, phải tự tìm ra cho rõ mình có được sức mạnh nào trong người. Sức

manh dựa trên nhân cách riêng của mình: sức mạnh nội tâm. Thường thường khi bị tổn thương bởi cuộc sống, người ta có thể khám phá dễ dàng hơn các nguồn năng lực của sức mạnh đó. Và đúng là bắt đầu từ khi tuổi còn thơ. Tóm lại, khi con bị sỉ nhục, khi con bị đau khổ vì con cho đó là bất công, con có hai khả năng:

- hoặc con tìm cách trả thù, con giận tất cả mọi người và lúc đó con trở nên hung bạo, tóm lại là hung hăng như mình đã nói ở trên;

- hoặc dần dần con học hỏi để vượt lên nỗi đau khổ của con và từ từ con sẽ vượt qua được, con cảm thấy nội tâm mình mạnh hơn. Trên con đường này, một vài sinh hoạt có thể giúp con hiệu quả: chơi nhạc, vẽ tranh, tập kịch, tập một bộ môn thể thao và tại sao không, trau dồi các môn học mình say mê như toán hay văn chương. Không ít người trẻ đã thoát ra bằng con đường này. Con không quên những gì người khác đã làm cho con nhưng con dần được lòng mình.

Con biết không, kinh nghiệm riêng của ba cũng gần giống như vậy. Khi còn đi học, mắt ba thấy không rõ. Có một vài thằng con trai nói ba là “rắn mắt kiếng”. Một ngày nọ, không biết cái gì đã làm ba quyết định mà ba phản ứng lại chúng, ba quá chán ngấy chúng đối xử với ba như vậy và trước sau gì thì ba cũng sẽ đánh chúng! Và ba bắt đầu chăm chỉ học! Có rất nhiều trường hợp giống như ba. Biến cái đau khổ riêng của mình thành một cái gì tích cực để thoát ra.

- Nhưng mình không làm một mình được.

- Thường thường, lúc này hoặc lúc khác, sẽ có một người giúp mình. Nhờ người giúp mình, nhờ người lắng nghe mình, đó cũng là một tiến trình phản ứng không bạo động. Nhưng phải chính con là người quyết định đi đến người kia.

Dám nói, đó là can đảm đích thực. Dám nói nỗi đau của mình, dám nói cái sợ của mình. Nói về cái sợ của mình cũng là một cách để bớt sợ. Sai lầm là giữ nỗi sợ đó cho riêng mình. Bởi vì chính nơi đó là nơi nó tàn phá mình nhiều nhất. Sợ, đó là chuyện bình thường. Con chỉ phải học để làm quen với nỗi sợ. Và để giải phóng ra khỏi nỗi sợ, để làm cho con bớt khổ, con phải dám nói, phải dám nói lời đích thật: lời của con.

Ví dụ, khi một cô con gái hay một đứa con trai bị tấn công tình dục, điều quan trọng là cô gái hay đứa con trai đó phải thắng cái rụt rè của mình, nói cho một người mà các em tin tưởng: bạn thân hay người lớn. Thật khó để làm nhưng đừng lấy đó làm xấu hổ. Khổ thay, các chuyện hiếp dâm vẫn còn xảy ra, ngay trong gia đình, giữa những người trẻ với nhau. Nói ra là làm nhẹ tấm lòng. Nói được là giúp mình giữ được một khoảng cách với những gì đã xảy ra. Nói được là dần dần tái sinh. Là tìm cách để bước một bước đi mới. Trường hợp này cũng giống như khi một đứa bé bị cha mẹ đánh. Dù nó có cảm tưởng ít nhiều phản bội cha hoặc mẹ nhưng tốt hơn vẫn là nên nói chuyện đó với một người khác.

- Nhưng rất khó để làm như vậy.

- Đúng là rất khó để không cảm thấy mình là nạn nhân. Dù vậy sẽ không có một giải pháp không bạo hành để giải quyết mâu thuẫn nếu nạn nhân không tự giải quyết lấy. Không muốn mình là nạn nhân nữa, không chấp nhận mình là người bị người khác bắt nạt, đó là đã bắt đầu một tiến trình không bạo hành.

Từ chối đóng vai nạn nhân là cắt đứt một quan hệ mà mình là người thua cuộc. Con không còn muốn chơi trò chơi mà người khác bắt con chơi. Con nói: “Thôi nha, không bao giờ làm như thế nữa nha!” Con trở nên đối tượng của đời con, của các công việc của con.

Mặt khác, khi một trò chơi trở nên hung bạo, trẻ con biết ngay và chúng nói ngay. Sẽ có đứa hét lên: “Ngừng! Chúng ta ngừng ngang đây! Bạn làm tôi đau rồi! Không được giỡn nữa!” Để chặn đứng bạo hành người khác làm trên con hoặc các ức hiếp mà con phải chịu đựng, quan trọng là luôn luôn con phải có đủ can đảm để nói “không”. Một tiếng “không” thẳng thắn, mạnh mẽ, có nghĩa là con không đồng ý với những gì người khác làm trên con.

- Nhưng cụ thể khi mình bị tống tiền thì ba nghĩ con phải làm như thế nào? Một học sinh lớp con vừa bị vét cạ túi tiền. Lần đầu tiên chúng lấy chiếc áo da; lần thứ nhì đôi giày và bây giờ là cái xác.

- Con nghĩ con phải phản ứng như thế nào? Trong trường hợp này?

- Con để nó muốn lấy gì thì lấy! Ba không thể nào nói với chúng: “Thật bẩn thỉu. Nếu các bạn làm như vậy là vì khi còn nhỏ, các bạn thiếu thốn, cha mẹ không sẵn sóc cho các bạn”. Mình nói tâm lý kiểu đó không ổn.

- Em học sinh này có nói chuyện với người lớn ngay lập tức không?

- Mới đầu? Con không biết.

- Khi con bị trấn lột như thế, con cảm thấy xấu hổ. Con để người khác ăn hiếp và con không muốn nói cho ai nghe. Hơn nữa, mấy đứa trấn lột sẽ dọa con: “Nếu mày nói cho ai biết, tao sẽ đánh vỡ mặt”. Vậy là con không dám nói. Nếu con không dám nói thì chúng sẽ làm tiếp lần thứ nhì, lần thứ ba. Con phải phá vỡ cái im lặng này. Đó là phương cách duy nhất để bảo vệ con. Ở đây, thêm một lần nữa, tiến trình không bạo hành vẫn là dám nói lên sự việc để mình không còn là nạn nhân.

- Con đồng ý với ba, nhưng vấn đề của học sinh này là chúng nghĩ trong đầu chúng là nạn nhân: chúng xấu, chúng mang kính cận thị dày thiết dày...

- Con muốn nói nếu nó bị trấn lột thì chúng cũng có phần lỗi trong đó?

- Một phần ít. Vì không phải tình cờ mà chúng gặp chuyện này.

- Đúng là các người trẻ khi đi trấn lột chúng thường có một tí nạn nhân chúng đã lựa chọn trước. Có phải vì bộ dáng bên ngoài. Một phần, đúng. Nhưng nhất là các em này không tin tưởng ở các em. Các đứa đi tổng tiền đánh hơi thấy ngay đây là con mồi dễ dàng. Như thế quan trọng là phải nói với các em này những gì đã xảy ra cho các em để giúp các em phát triển lòng tự tin, để các em không tự đặt mình trong vai trò nạn nhân dễ bị người khác ức hiếp.

Nhưng trấn lột không phải là vấn đề duy nhất của các em bị trấn lột! Mà đó còn là vấn đề của những người chung quanh đã để sự việc xảy ra. Chắc chắn là vấn đề của người lớn nếu họ không can thiệp vào. Nhưng cũng là vấn đề của các con, biết đâu, có một ngày đến lượt các con, các con cũng sẽ bị. Như thế trong khi chờ đợi em học sinh này cảm thấy mình mạnh hơn, để tránh lại bị thêm một lần thứ nhì, có một cách đơn giản và thường có hiệu quả: khi ra khỏi trường lúc nào cũng đi với hai hay ba người bạn. Không bao giờ đi một mình để tránh bị tấn công.

- Đoàn kết gây sức mạnh.

- Đúng vậy. Đó là một nguyên tắc quan trọng trong hành động không bạo hành: sức mạnh của số đông mà ba muốn giải thích cho con nhiều hơn.

Trước đây ba có hứa nói cho con nghe về hòa giải.

- Là cái gì?

- Là một cách để giúp mình giải quyết các mâu thuẫn bằng cách tìm một giải pháp mà không ai được ai thua; ngắn gọn, mỗi người đều hài lòng với giải pháp.

Hòa giải rất hữu ích cho người lớn, chẳng hạn khi một cặp vợ chồng muốn ly dị. Nhưng hòa giải cũng hữu ích cho người trẻ. Ở một vài trường trung học, cũng đã có các học sinh đóng vai trò hòa giải. Họ can thiệp vào giờ ra chơi.

- Họ được học như thế nào?

- Họ được huấn luyện. Mục đích trước hết là giúp họ tự tin vào họ, biết họ hơn. Họ cũng học làm sao để biết lắng nghe. Biết lắng nghe người khác là một lợi điểm trong cuộc đời. Trong khóa huấn luyện này, người ta sẽ dạy cho con một vài kỹ thuật. Chẳng hạn, người ta làm cho những người tham dự biết chú ý lắng nghe bằng cách chơi trò chơi “điện thoại tiếng ả-rập”. Một người nói cho con nghe một câu, con lặp lại cho người bên cạnh, người bên cạnh lặp lại cho người kế tiếp và cứ thế mà tiếp tục... Vào cuối cùng đường dây, câu nói đó hoàn toàn sai vì mọi người đã không biết lắng nghe.

Các học sinh cũng học để hiểu và phân tích một mâu thuẫn. Họ làm rất nhiều bài tập ứng dụng. Họ chọn một mâu thuẫn và diễn như diễn một vở kịch. Cuối cùng, họ học nhiều phương cách giải quyết khác nhau. Như vậy khi đến giờ ra chơi, họ sẽ biết cách để can thiệp.

“Được rồi, các bạn giải thích cho tôi biết vì sao các bạn đánh nhau?” Con cố gắng nghe quan điểm của mỗi người. Chú ý: trong một cuộc hòa giải, con không phê bình. Con sẽ không nói: “Bạn, bạn sai rồi... Bạn, bạn ngu quá..., bạn không bao giờ được làm như vậy...” Không, con cố gắng hiểu cảm nhận của hai bên và con làm cho họ tìm ra một giải pháp. Hòa giải là giống như xây cầu cho hai bờ sông, giữa hai người. Thường thường, người ta ngạc nhiên khi thấy kết quả dù không phải lúc nào cũng có kết quả tốt. Đối với những mâu thuẫn nặng cần phải có nhiều thời gian.

Các hòa giải viên nói họ đã học rất nhiều ở hòa giải, giúp họ rất nhiều trong cuộc sống, không những ở trường mà còn ở gia đình và ngoài xã hội.

- Nhưng ở trường có những bạo hành rất nặng mà học sinh không thể tự giải quyết một mình được. Cần phải có người lớn can thiệp vào.

- Đương nhiên. Đôi khi mức độ bạo hành rất nặng cần mọi người can thiệp: các cô thầy giáo, các học sinh và nhân viên nhà trường. Nếu các cô thầy giáo để mặc kẻ sẽ rất nguy hiểm. Bởi vì những người trẻ thường có khuynh hướng hung bạo, sẽ đi từ khiêu khích này đến khiêu khích khác. Đây là một ví dụ có người kể cho ba nghe: một học sinh lớp 5 tấn công một học sinh khác và người lớn không nói gì hết. Lần sau nó tấn công một thầy giáo và cũng không ai nói gì hết. Rồi nó thường xuyên vắng mặt, khi nó đi trở lại lớp, cũng không ai nói gì hết. Tại sao? Bởi vì “học sinh đó rất khổ trong gia đình, cần phải cho học sinh đó một cơ hội”. Nhưng muốn được như vậy thì phải nói cho em đó biết em đã “vượt qua giới hạn”! Cần phải suy nghĩ một loại hình phạt nào đó để giúp em đi lại từ đầu. Thay vì vậy, người ta không nói gì hết. Và em đó tiếp tục phát triển không tốt: đi đến nghiệp ngập và phạm pháp. Ba nghĩ trong thực tế, chính em bé này muốn người lớn ngăn chặn em, nói với em: “Ngừng! Đây là giới hạn con không được vượt qua! Đây là luật lệ!” Bởi vì rất quan trọng người lớn phải cho các em điểm chuẩn.

- Như thế luật lệ sẽ áp dụng cho những vi phạm bạo hành?

- Đúng rồi và với một vài hình thức kỷ luật... Con có vẻ không vui khi ba nói như vậy... Đương nhiên, điều này sẽ tùy thuộc vào loại luật lệ nào. Có những luật đúng và có những luật bất công. Khi có những luật bất công như luật buộc người Da Đen phải ngồi đằng sau xe buýt thì không tuân luật này là điều hợp lý. Cái đó gọi là bất tuân luật dân sự. Đó là điều mà Martin Luther King đã tổ chức.

Cần phải thảo luận để biết một luật đúng hay sai. Nhưng không vì vậy mà đặt lại vấn đề thiết yếu: luật là cần thiết để cấm bạo hành. Để sống chung với nhau, cần phải có luật lệ và các điểm chuẩn, giống như một loại luật đi đường mà ai cũng phải tôn trọng. Khi lái xe, mình phải biết lúc nào mình được quẹo trái, quẹo phải. Ba không biết một luật lệ đúng thì phải quẹo mặt thay vì quẹo trái nhưng ba biết nếu mọi người chạy tùy hứng thì sẽ xảy ra rất nhiều tai nạn khủng khiếp. Luật lệ chỉ rõ mình phải giữ một khoảng cách tối thiểu với người khác, phải biết lúc nào được qua mặt và phải biết tôn trọng luật lệ đó.

- Nhưng thỉnh thoảng người lớn đòi trẻ con vâng lời mà không giải thích lý do: họ muốn người khác hành động như những con múa rối...

- Chuyện con nói rất quan trọng. Nếu một vị giáo sư khẳng khẳng nói với học sinh: “Người có quyền là tôi. Cái này đúng là đúng, cái kia sai là sai. Do đó, các con phải vâng lời thầy, không nói lại nói tới!”, thì có nhiều khả năng học sinh sẽ không nghe lời thầy. Thờ ơ đi học, chuyện này được áp dụng rầm rập, thờ ơ của ông bà nội ngoại lại còn được áp dụng triệt để hơn. Nhưng bây giờ thì không thể được. Bây giờ thì phải áp dụng một hình thức quyền uy khác, mỗi người đều được tôn trọng, như thế mỗi người đều được lắng nghe, đều được hỏi ý kiến và khi cần thiết có thể cho thấy tính cương nghị của mình. Một quyền uy không cần đến bạo lực!

Ở trường học, khi chính học sinh được tham dự vào việc bảo vệ luật thì luật lệ sẽ được tôn trọng. Kết quả đầu tiên thường là giảm bạo lực. Các em cảm thấy mình ở trong vòng luật lệ và sẵn sàng áp dụng luật lệ. Đương nhiên điều này không thể nào làm tránh khỏi các xung đột trong trường học nhưng nó giúp mình học hỏi để chế ngự các xung đột. Chú ý: luật lệ này áp dụng cho tất cả mọi người: nếu luật đòi hỏi học sinh phải đúng giờ thì luật cũng đòi hỏi các giáo sư như vậy... Tôn trọng phải cả hai chiều.

- Thật đáng khích lệ nếu mình có thể cho ý kiến.

- Ở đây tác động của lời rất quan trọng. Tạo nơi chốn để thảo luận, để lời nói của học sinh được lắng nghe và nhất là được chú ý, qua đại diện lớp, qua báo chí hay qua các cuộc nói chuyện. Ví dụ: ngay từ tiểu học, các thầy cô giáo đã có một hệ thống gọi là “hộp thư” để giải quyết các bất bình trong lớp. Mỗi em để vào hộp thư một ký hiệu về một vấn đề nào mà em muốn thảo luận. Hàng tuần, các em cùng đọc các ký hiệu đó và tìm giải pháp để giải quyết vấn đề. Trường nào có nhiều hành vi bạo lực, các học sinh còn thành lập một đài phát thanh để tiếng nói được lan rộng ra, được nhiều người tán đồng.

- Nhưng đối thoại không hẳn là có hiệu quả đối với những người trẻ quá hung bạo.

- Đương nhiên, đối với họ thì rất khó. Họ không có chữ để nói. Đúng hơn, chữ của họ là những cú đâm: hung hăng là cách họ dùng để nói chuyện. Họ muốn mọi người tôn trọng họ nhưng họ không tôn trọng người khác. Dân chúng trong khu phố họ sống không chịu đựng nổi họ. Đôi khi những người trẻ này cũng bị buộc tội một cách bất công: có chuyện gì không đúng? “Đó là lỗi của những người trẻ!” Tuy vậy cũng có những cách ứng xử không thể chấp nhận được như hành hung người đi đường, phá hoại các căn hộ hay đốt xe. Trong nhiều thành phố còn có các băng đảng hung bạo tổ chức có hệ thống: tổng tiền và mua bán thuốc phiện.

Rất nhiều người lớn sợ các người trẻ này nhất là khi họ tụ tập thành băng đảng. Thường thường, khi họ ở trong một nhóm, họ mới trở nên hung bạo. Họ hung hăng tấn công người đi đường như một trò chơi để khỏi nhàm chán. Cái hung bạo của họ đáng lo vì không lường trước được: một bầu khí như điện giạt, một câu nói bất bình thế là mọi sự có thể bùng nổ.

Những người làm như vậy họ có một hình ảnh rất xấu về chính họ. Họ thường xem họ là những người bỏ đi và họ rất giận xã hội. Trên thực tế, cái hung bạo của họ diễn tả một tâm trạng bất lực sâu xa. Họ thấy họ không có tương lai, không hữu dụng gì cho thế giới. Họ không có gì và thế là họ đi ăn cắp. Họ cảm thấy không là gì và thế là họ đi đập phá để chứng tỏ là họ có mặt.

- Nhưng người ta không thể nào bắt họ vào tù hết! Phải giúp họ thoát ra khỏi tình trạng này.

- Đương nhiên. Trước hết là phải phạt những ai không tuân luật lệ. Và hình phạt phải thích ứng với tội đã phạm. Thêm một lần nữa, điều thiết yếu là người lớn phải ấn định giới hạn và phải bắt đầu từ những “chuyện nhỏ”. Ví dụ: một người trẻ ăn cắp trong cửa hàng. Rất nhiều người thấy nhưng không nói gì. Thái độ thụ động này có phải khuyến khích lần sau họ làm một chuyện khác nặng hơn không? Con hỏi ba: làm sao giúp họ thoát ra khỏi tình trạng này? Tất cả mọi người đều phải tham dự vào; không những chỉ những người trẻ mà còn những người chung quanh, cha mẹ, người lớn, trường học hay khu phố. Ba thấy có ba phương cách khả dĩ thích ứng theo quan điểm hành động không bạo động:

Trước hết, luôn luôn có một nguyên tắc: để làm cho họ bớt hung hăng thì phải làm cho họ cảm nhận mình là một người khác không phải là người chuyên đi tấn công người khác. Phải giao cho họ một trách nhiệm, một công việc. Với một số người cách này rất hiệu quả; thường thường kết quả ngoài mong đợi. Cũng có thể đề nghị họ hướng về những sinh hoạt họ thích như thể thao hay âm nhạc. Có thể họ sẽ khám phá ở đó một lãnh vực làm cho họ thấy có giá trị hơn là vào băng đảng.

Thứ hai là phải nói chuyện với họ, điều này rất quan trọng dù rất khó khăn. Không những nói chuyện với họ mà còn phải nói chuyện với cảnh sát khu vực, các người quản trị các căn hộ họ ở, dân chúng trong khu phố... Bởi vì ai cũng sợ ai. Cần phải nói chuyện để giảm cái sợ này và để tìm giải pháp. Trong mục đích này, mình có thể dùng nhiều phương pháp, chẳng hạn phương pháp của ông Charles Rojman. Khi mọi người sẵn sàng để nói những gì họ giữ trong lòng, nỗi sợ và ngay cả nỗi hận của họ thì ông cố gắng tạo một buổi gặp gỡ giữa những người trẻ và cảnh sát khu vực, những người quản trị các hộ, những người có trách nhiệm trong khu vực vv gặp nhau. Không những để họ hiểu nhau mà còn để tìm giải pháp cụ thể để khu vực họ ở được yên ổn hơn.

- Và có đem lại kết quả không?

- Cuộc gặp gỡ này có tính cách đào tạo này giúp cho những người có quan hệ với các thanh

niên chương khí này làm việc một cách hiệu quả hơn. Họ biết cách nói với những người này một cách tốt hơn, cảnh sát bớt hung hăng hơn. Các cán sự xã hội làm việc bớt uy quyền hơn.

Và còn một cách thứ ba: hành động của chính những người trẻ, họ từ chối không phản ứng bạo động. Trong nhiều khu phố, có những người trẻ hiền hòa, không bạo động. Người ta không thể nào nói tất cả vùng ngoại ô nơi những người trẻ sống là những “vùng” có đánh nhau. Ở ngoại ô người ta cùng sống và sống tốt! Chỉ có báo chí và đài truyền hình là làm một hỗn hợp: người trẻ hung bạo = người trẻ di dân = ngoại ô = gettô = bạo động. Ngày nay, rất nhiều người trẻ không bằng lòng bức tranh biếm họa này. Họ muốn người ta nói về họ một cách khác.

- Nhưng họ có thể làm gì?

- Cùng hành động để người ta nói về họ một cách khác. Chẳng hạn ba nghĩ đến chiến dịch “Ngưng bạo động” sau cái chết của Stéphane Coulibaly tháng 3 năm 1999 do những người trẻ ở Val-d'Oise tổ chức để cố gắng can thiệp khi có xích mích. Họ gọi các người trẻ đến họp để thảo luận về cách phản ứng của họ và đề nghị những giải pháp cụ thể. Khi cùng ngồi lại để thảo luận và hành động, lời nói trở nên mạnh hơn và có cơ may được nghe hơn. Mặt khác đó cũng là một hình thức phát triển hành động không bạo động...

- Ba có ví dụ khác không?

- Các người trẻ ở ngoại ô có biết các anh chị lớn tuổi hơn họ đã tổ chức một hành động không bạo động rất quan trọng vào năm 1983 không? Họ đã đi xuyên nước Pháp từ Paris đến Marseille... đi bộ! Một nhóm thanh niên trẻ ở Beurs, ngoại ô thành phố Lyon đã có sáng kiến làm việc này. Trong thành phố của họ có những sự cố nặng nề: xe bị đốt, xung đột với cảnh sát. Chiều 20 tháng 6 năm 1983, các cảnh sát đuổi theo và bắt một thanh niên không có giấy tờ trong xe. Khi anh đi xuống xe, con chó của cảnh sát nhảy lên người anh. Nghe tiếng kêu thét, một người trẻ khác, Toumi Djaidja đến cứu bạn. Nhưng một cảnh sát đã bắn anh. May mắn anh thoát chết. Các người trẻ trong khu phố bị chấn động. Họ muốn làm một cái gì để ngừng bạo động. Nhưng làm như thế nào?

Trong phòng bệnh viện của Toumi, một vài người ước nguyện làm một cuộc “lên đường để được bình đẳng và chống nạn kỳ thị”, để người ta ngừng không nói người Ả-Rập là người phá phách. Christian Delorme một linh mục hiểu rõ họ đến gặp họ. Ông nói về Martin Luther King cho họ nghe. Ông đưa họ đi xem một phim về thánh Gandhi. Còn có biết Gandhi là ai không?

- Con thấy hình của ông; ông nhỏ người, sợi tóc và mang mắt kính tròn. Ông không đẹp. Trên tấm hình, có hàng chữ viết ông là người sáng tạo ra chữ bất bạo động.

- Trước Gandhi cũng có rất nhiều cuộc chiến đấu không dùng vũ khí. Nhưng người ta không gọi đó là bất-bạo động. Với Gandhi chữ này mới được dùng để chỉ một hành cách hành động, loại hành động này không thụ động một chút nào. Và Gandhi cũng không thích thành ngữ “kháng cự thụ động”. Ông đã hình thành một loại lý thuyết hành động không bạo động trong suốt tiến trình chiến đấu dành độc lập cho nước Ấn Độ.

Đối với Gandhi, không-bạo động là một triết lý sống. Nó không những là một phương tiện hành động có đạo đức hơn bạo động mà còn hiệu quả hơn. Bạo động làm người ta đi xa cái mục đích người ta đang đeo đuổi, trong khi bất-bạo động thì thích ứng với mục đích hơn. Tóm lại, mục đích là thành quả của các phương tiện được dùng; câu nói nổi tiếng của ông: “Mục đích ở trong phương tiện cũng như cây ở trong hạt giống.”

- Ông đã làm những gì?

- Vào thời của ông, trong những năm 1900, Ấn Độ là một thuộc địa của Anh. Chỉ một vài ngàn người Anh nhưng họ cai trị ba trăm triệu dân Ấn Độ. Cùng với một số người khác, Gandhi không chịu đựng nổi tình trạng này: ông muốn chấm dứt chế độ cai trị thực dân và muốn nước của ông được độc lập. Mục đích của ông là đuổi người Anh nhưng không giết họ vì thế ông tìm một phương cách khác để kháng cự.

- Và họ đi bộ?

- Có nhiều cuộc đi bộ nhưng cuộc “đi bộ của muối” năm 1930 là nổi tiếng nhất. Hồi đó người Anh áp đặt một loại thuế trên muối, muối là tài nguyên của quốc gia. Một ngày nọ, Gandhi có

một sáng kiến phi thường: tổ chức một cuộc đi bộ ra biển để lấy muối. Mỗi ngày, dân chúng đi bộ đi từ hai đến ba mươi cây số; đi đến đâu có người tháp tùng theo họ. Họ thảo luận với rất nhiều người. Các ký giả tường thuật diễn tiến... Và khi đoàn người đi đến biển, có rất nhiều người ở chung quanh ông, Gandhi đã làm một việc mà nhà cầm quyền người Anh cấm: ông lượm... một nhúm muối! Đó là một cách để nói với toàn thế giới: "Chúng tôi muốn độc lập!" Người ta tự hỏi không biết ông có bị bắt vì vậy không. Nhưng ông không kêu gọi người Ấn cầm vũ khí để chống đối. Trên thực tế, nhà cầm quyền Anh không biết đối phó như thế nào, thêm nữa báo chí trên thế giới đều nói về Gandhi. Đầu tiên họ bỏ tù ông, sau đó họ phóng thích. Họ hiểu rằng có hàng triệu người ở sau lưng ông, người ta nghe ông nói do đó phải chấp nhận thảo luận với ông về vấn đề độc lập của nước Ấn.

- Còn cuộc đi bộ của những người ở thành phố Beurs có mục đích gì?

- Khi càng đi đến gần Paris, họ nhận được sự ủng hộ từ nhiều phía; những người trẻ khác tháp tùng theo họ. Dân chúng có ấn tượng về lòng can đảm của họ. Báo chí ngày càng nói nhiều đến họ, đến độ khi họ đến gần thành phố Paris, có hàng chục ngàn người đứng chờ họ. Tổng thống Mitterrand tiếp một đại diện của họ, ông đã cải thiện lại luật di dân cho phép người di dân ở lại Pháp. Dĩ nhiên nạn kỳ thị không thể biến mất sau cuộc đi bộ này... nhưng cuộc đi bộ đã làm cho rất nhiều người có ý thức về tình trạng con cái của những người di dân.

- Hành động không-bạo động thật phi thường! Ba có thể kể thêm các ví dụ khác?

- Chắc chắn nhưng cần có nhiều thì giờ: có khá nhiều... Nhiều hơn mình tưởng.

*

* *

- Con nghĩ ba nên giải thích cho con một vài nguyên tắc hành động không bạo lực khởi nguồn từ những ví dụ khác nhau trong lịch sử không?

- Con đồng ý với ba, ba muốn nói có một phương pháp?

- Một chút. Đồng ý rằng đây không phải là những nguyên tắc của phép màu. Điều này tùy thuộc vào tài năng khéo léo của con để đem ra áp dụng và... phản ứng của đối phương.

Nguyên tắc đầu tiên: biết chính xác mục đích nào mình cần đạt đến.

- Để được công chính hơn!

- Chắc chắn: tất cả những câu chuyện ba kể cho con đều là câu chuyện của những cuộc chiến đấu cho công chính, cho tự do và cuối cùng là cho hòa bình. Đó là những giá trị của không-bạo động... Để thắng được, phải có những mục đích cụ thể, thực tế. Về điểm này, cuộc chiến đấu của mục sư Martin Luther King rất có tác dụng dạy dỗ. Chiến đấu cho quyền của người Da Đen ở Mỹ thì rất tổng quát. Nhưng chiến đấu để người Da Đen được ngồi bất cứ đâu trong phương tiện chuyên chở công cộng, vào bất cứ tiệm ăn nào, trẻ con da đen được vào bất cứ trường học nào của người da trắng: đó là những mục đích chính xác.

Để có cơ may thành công phải thành lập một nhóm, có lúc phải có nhiều nhóm. Đó là nguyên tắc thứ hai: phải cùng chiến đấu với các nhóm khác để ý kiến của mình được nghe, tạo nên sức mạnh của đám đông. Vấn đề là phải quen với cách chiến đấu chung. Chung chung, người ta thích ở trong cái vỏ sò của mình. Để cùng chiến đấu chung, phải có một kỷ luật. Như thế những người rất bình thường có thể làm những chuyện phi thường. Kháng cự, không phải là công việc của những người có tâm vóc. Kháng cự cũng bao gồm những hành vi rất đơn giản của những người vô danh, tất cả những chiến đấu không-bạo lực mà ba nói với con du bắt đầu bằng những chuyện nhỏ. Dần dần, dân chúng có tự tin ở chính họ, họ cảm thấy mạnh hơn để càng ngày càng mạnh dạn hơn.

- Nhưng họ cũng có thể hành động chung với các phương tiện hung bạo. Cũng có nhiều trường hợp như vậy!

- Đúng vậy, và đó là đầu mối của rắc rối. Luôn luôn có người nghĩ bạo lực là phương tiện mang đến nhiều hiệu quả nhất. Vào thời của Martin Luther King, không ít người Da Đen nghĩ như vậy. Như vậy phải chứng tỏ hành vi không bạo lực cũng mang đến hiệu quả, còn hiệu quả hơn cả bạo lực.

- Không dễ ba ạ.

- Không dễ chút nào nhất là khi dân chúng ở đường cùng và sẵn sàng phá tung hết. Nguyên tắc thứ ba: tìm một ý tưởng để hành động tốt, qua đó nhóm chứng tỏ sức mạnh của mình mà không cần đến bạo lực.

- Giống như tẩy chay không đi xe buýt.

- Đó cũng là một ví dụ. Nhưng cũng có thể làm cách khác: đi bộ hay một hành động đặc biệt nào khác. Thường thường, để chứng tỏ sức mạnh của mình, họ từ chối làm những điều bị đòi hỏi. Đó là một cách khác nói lên mình không muốn làm nạn nhân nữa, “không còn muốn hợp tác với bất công”, như Gandhi đã từng nói. Để làm được điều này, cần tìm một ý tưởng mà mọi người có thể cùng tham dự. Đề nghị người Da Đen không đi xe buýt là một ý tưởng tốt, cũng giống như đề nghị người Da Đen vào các tiệm ăn có bảng cấm: “Cấm người Da Đen và chó”. Trong những trường hợp khác đó là ngưng làm việc: đình công. Ở nước chúng ta, đình công còn là một quyền nhưng nhiều nước khác, đình công bị cấm. Như vậy đình công cũng là một hình thức kháng cự.

Có một vụ đình công không bạo động rất nổi tiếng.

- Vụ nào ba?

- Vụ đình công ở Ba Lan năm 1980. Vào thời đó người Ba Lan chưa được tự do. Họ bị cộng sản cai trị, những người cộng sản Ba Lan lại bị cộng sản Nga cai trị. Mỗi lần người Ba Lan đòi tự do, họ bị mất việc làm có khi còn bị tù hoặc bị bắn.

Vào năm 1980, thợ thuyền của công trường Gdansk, xưởng đóng tàu rất lớn nằm ở hải cảng vùng Baltique, đình công. Trước đó mười năm họ cũng đã đình công nhưng có một số người trong nhóm công nhân đã đến tấn công sở cảnh sát thành phố và cảnh sát đã bắn họ: một cuộc tàn sát làm hàng chục người chết! Lần này, thợ thuyền tránh dùng bạo lực. Họ ở lại công trường và quyết định trước tiên hết là không uống rượu để tránh bị kích thích. Trong một xứ sở mà không ai dám đình công thì đây là một sự kiện không tưởng tượng được.

Rất nhanh chóng, các ký giả từ Pháp, Anh, Mỹ ào đến... Cảnh sát ở khắp mọi nơi nhưng có vài người bí mật len lỏi đến gặp và nói chuyện với các ký giả. Nói chuyện với các ký giả của các nước “tự bản” là một chuyện rất nguy hiểm cho người dân sống dưới chế độ cộng sản. Các công nhân ở Gdansk hiểu sự hiện diện của các ký giả này là một cơ hội... Họ đón tiếp các ký giả như đón tiếp các sứ giả của tự do!

- Tại sao?

- Bởi vì, trong một cuộc chiến đấu bất bạo động, các ký giả đóng một vai trò rất quan trọng, họ giải thích cho thế giới những gì đang xảy ra. Truyền thông Ba Lan không nói đến cuộc đình công, hoặc nói đến với những hình ảnh xấu. Như thế nếu báo chí không nói đến, truyền hình không loan hình ảnh thì cơ may để thành công rất yếu. Vì vậy các người đình công rất hy vọng khi đón tiếp giới truyền thông phương Tây. Vì họ muốn tránh bạo động nên dân chúng có cảm tình với họ khi thấy họ đối diện với đối thủ có xe tăng và súng liên thanh.

- Và họ thắng?

- Cuộc đình công kéo dài mười lăm ngày. Người ta nghĩ là quân đội sẽ can thiệp. Nhưng nhà cầm quyền do dự. Giống như cuộc đi bộ của Gandhi, cả thế giới đều nói đến cuộc đình công này. Vậy là nhà cầm quyền Ba Lan phải chọn giải pháp thương thuyết với thợ thuyền. Họ đã có được cái họ muốn trước hết: một công đoàn độc lập và họ gọi công đoàn này là công đoàn Đoàn Kết. Sau đó, người cầm đầu cuộc đình công là ông Lech Walesa được nhận giải Nobel về hòa bình.

- Câu chuyện thật tuyệt vời!

- Ba nói tiếp tục các nguyên tắc của ba. Nguyên tắc thứ tư: dùng sức mạnh của lời nói. Mình

đã nói đến sức mạnh này. Đó là chuyện hợp lý thôi. Không cần hành động, chỉ cần giải thích hành động. Sức mạnh của lời nói, đó là sức mạnh của tập thể nói cùng tiếng nói. Càng có nhiều người muốn cùng một chuyện thì càng có cơ may lời nói đó được lắng nghe. Cũng giống như những chuyện xảy ra ở trường khi giáo sư lấy một quyết định nào đó không được công bằng và có nhiều học sinh đến để chống lại.

Dù đã giải thích việc mình làm nhưng cũng rất hữu ích để giải thích cho người khác nghe để được sự ủng hộ của họ. Để có được cảm tình, óc khôi hài là một vũ khí. Người ta thấy được điều này trong cuộc chiến đấu không bạo động nổi tiếng xảy ra ở Pháp trong những năm bảy mươi.

- Cuộc chiến đấu nào?

- Cuộc chiến đấu của những nhà nông ở Larzac. Vào thời đó có nhiều người không hiểu những gì họ làm. Người ta tưởng rằng đó là một phong trào hippie! Nghĩ rằng Larzac là một sa mạc! Người ta không biết họ nuôi cừu, sản xuất sữa để làm phô mai Roquefort. Một vài nông dân còn đứng đầu những cơ sở khai thác rất hiện đại.

Một ngày nọ, họ được biết mình sắp bị đuổi ra khỏi vùng đất của họ vì quân đội muốn thiết lập một căn cứ quân sự. Họ thật sự không phải là những người chống quân đội nhưng họ thấy quyết định này bất công. Vậy là họ quyết định dùng phương cách không-bạo lực để chiến đấu. Nhưng làm thế nào để họ được biết đến?

Năm 1972 lúc chưa ai thật sự biết đến vấn đề, họ có một ý tưởng khôi hài.

- Ý tưởng nào?

- Họ bí mật chuyên chở cừu đến cho chúng ăn cỏ dưới tháp Eiffel! Người đi đường dừng lại hỏi: "Chuyện gì xảy ra ở đây? Các ông là nông dân ở Larzac! Nhưng Larzac ở đâu? Mấy con cừu này cũng dễ thương... Nhưng tại sao các ông làm như vậy?" Và như thế các nông dân giải thích nổi bất bình của họ. Họ nói họ có thể làm cho mọi người biết đến bằng cách đập phá hay đốt cháy nhưng họ muốn chọn giải pháp bất bạo động. Đương nhiên là họ có nói cho các ký giả biết trước...

- Cũng có thể sẽ có người tấn công và nói với họ: "Chúng tôi không đồng ý với việc làm của các ông", và đe dọa họ...

- Đúng, chuyện này cũng đã từng xảy ra một lần! Đây là một vấn đề khó khăn trong đấu tranh bất bạo động: khiêu khích. Lúc nào cũng có người nói: "A! các ông bất bạo động. Để coi!" Và họ đến tấn công những người này để đẩy những người này phản ứng lại. Như thế nguyên tắc thứ năm: giữ thái độ bất bạo động dù có bị khiêu khích. Và đây là khâu khó nhất! Phải ý thức trong tiến trình đấu tranh bất bạo động lúc nào cũng có một phần may rủi. Khi chiến đấu, khi muốn công việc được chạy thì phải chấp nhận có những rủi ro. Đấu tranh bất bạo động cũng vậy.

Ba nghĩ đến câu chuyện ông Bouzid, một trong những người đi bộ trong cuộc "đi bộ cho bình đẳng" kể lại, họ đến gần thành phố Lorient, một chặng trên đường đi của họ, khi một chiếc xe vận tải nhẹ tiến đến gần họ. Ba người trên xe bắt đầu thóa mạ họ. Ba người này xuống xe với ma-trắc trên tay và có thể có cả súng. Lúc đó mấy người đi bộ rất lo lắng. Bouzid lượm một hòn đá và muốn liệng, ông nghĩ "phải đập nát họ ra". Nhưng người đi bên cạnh nói với ông: "Thả hòn đá xuống!" Và Bouzid nhớ lại ông đã hứa không bạo động: ông bỏ cục đá xuống. Ông nói: "Tôi vừa chiến thắng một trận chiến lớn lao mà con người có thể thắng được: thắng chính mình! Đây là lần đầu tiên tôi tự chủ: tôi không đáp trả hận thù bằng bạo lực." Bỗng có một người hét lên: "Quý vị đi nhanh lên!" Và các người đi bộ đi qua ba người đang đe dọa họ.

- Ba, có một câu hỏi đến trong đầu con lúc này: để chống với một người độc tài như Hitler, mình có thể dùng phương pháp không bạo động?

- Đó chính là vấn đề ba đã làm việc rất nhiều lâu nay: làm sao những người tay trần có thể chống lại nhà độc tài? Thường thường thì sự kiện xảy ra không được tốt đẹp như trường hợp các sinh viên Trung Hoa biểu tình ở quảng trường Thiên An Môn năm 1989 để đòi dân chủ và quân đội đã bắn vào họ. Dù vậy, đôi khi dùng tay trần để kháng cự cũng tạo vấn đề khó khăn cho nhà độc tài. Nó như hạt cát làm khuấy động guồng máy cai trị của họ. Đó là một hiện tượng thật sự khó hiểu. Ba tìm tòi để có thể hiểu một chút giống như người ta cố gắng tìm giải pháp

cho nút thắt trong tiểu thuyết trinh thám! Ba nghiên cứu nhiều loại “kháng cự bằng tay trần” này trong thời kỳ Hitler và đức quốc xã thống trị châu Âu và thời kỳ Liên Xô là bá chủ một phần châu Âu, trong đó có Ba Lan.

Khi người ta sống dưới chế độ độc tài, khi đâu đâu cũng có khủng bố thì gần như không thể nào hành động được. Đi biểu tình? Sẽ bị bắt, bị tù và có thể sẽ bị giết. Tốt hơn là nên tránh! Hành động bất bạo động không phải là tử vì đạo!

Nhưng trong một chế độ độc tài, cũng có những hành vi đoàn kết với nhau: khi người ta bị bức bách, người ta có khuynh hướng cùng xắn tay hành động. Cũng có thể có những người âm thầm giúp đỡ mình. Trong thời Hitler chẳng hạn, cũng có những người che giấu cho trẻ con Do Thái.

- Con có xem một phim về đề tài này: ở trong một làng nhỏ, hình như vậy.

- Ở Chambon-sur-Lignon và các vùng phụ cận. Mục sư André Tocmé tin vào hành động bất bạo động nên đã tổ chức bảo vệ trẻ con Do Thái để các em không bị chính quyền Vichy đưa đến các trại tập trung. Ông và các bạn của ông đã cứu gần 3000 trẻ em đáng lý phải chết. Người ta biết nhiều trường hợp như thế xảy ra ở Pháp và Âu châu. Với tất cả những ai đã cứu người Do Thái trong chiến tranh, quốc gia Israel tặng thưởng huân chương Người Công Chính Trong Các Quốc Gia. Huân chương ghi câu của sách Talmud: “Ai cứu một người là cứu cả nhân loại.”

Ngoài những hành vi tỏ tình đoàn kết, còn có những người can đảm cố gắng nói lên tiếng nói...

- Nhưng làm cách nào để nói?

- Với cây viết, với cây cọ nếu họ là họa sĩ! Con biết đó, nghệ thuật không chịu được sự tù túng. Các nghệ sĩ, các nhà văn thường là những người đầu tiên diễn tả ước mơ tự do của họ. Họ làm sập bức tường của sợ hãi và của nói dối. Họ muốn nói lên sự thật. Ở Liên Xô, nhà văn Alexandre Soljenitsyne là một trong những người này. Các ký giả cũng là những người mà sự chứng kiến qua bài viết, qua hình ảnh cũng đóng góp rất nhiều nhất là khi họ có can đảm nói lên những điều khủng khiếp đang xảy ra trong xứ của họ. Con còn nhớ câu nói của ký giả người Algérie, Tahar Djaout mà ba con mình đã đọc chung với nhau: “Nếu bạn nói bạn cũng chết, nếu bạn im bạn cũng chết vậy thì nói và chết” không?

- Câu này rất hay.

- Ba có thể cho con những ví dụ khác về vai trò của lời nói: chinh phục lời nói cũng như chinh phục tự do. Một ngày nào đó lời nói này sẽ biến thành hành động. Và có ngày sẽ có những người dám xuống đường để biểu tình.

- Nhưng rất nguy hiểm!

- Con nói như thế nào? Họ sẽ vượt thắng nỗi sợ của họ. Chắc chắn là vì họ cùng hành động: trong một nhóm mình bớt sợ hơn. Đó là một hiện tượng phi thường. Một mình: họ sẽ không có thể và cũng không dám: một mình đứng trước xe tăng, có là điên! Nhưng chắc chắn dám đồng sẽ được “thúc đẩy” bằng một cái gì khác. Ví dụ: vào tháng 2 năm 1943, dưới thời đức quốc xã, các phụ nữ Đức đã xuống đường ở Berlin trước trung tâm mà người ta vừa giam các ông chồng do thái và con trai của họ. Chắc chắn các bà cũng sợ bị bắt. Nhưng các bà biết, nếu các bà bỏ đi thì các bà cũng sẽ không bao giờ nhìn thấy họ lại. Như vậy thì đằng nào các bà cũng chẳng mất mát gì lớn lao... Và các bà kêu gào cho đến khi họ được thả.

- Các bà có thành công không?

- Đến ngày thứ mười. Đây là một câu chuyện lạ lùng cho thấy đôi khi đức quốc xã cũng phải chú ý đến dư luận quần chúng.

Một trường hợp khác cũng giống như trường hợp này, xảy ra nhiều năm sau đó ở Á-căn-Đình. Năm 1977: đại tướng Videla vừa lên nắm quyền, ông áp đặt một luật sắt cho dân chúng. Ông sáng chế ra một phương pháp mới: thay vì bỏ tù những kẻ chống đối, ông làm cho họ “biến mất”...

- Nhưng làm như thế nào?

- Cảnh sát hay công chức dân sự bắt cóc người chống đối chế độ - chống thật hoặc nghi ngờ - và gia đình họ không bao giờ thấy họ lại. Từ sự kiện này, ai cũng sợ, không ai dám làm chính trị: tên độc tài được yên ổn. Ngoại trừ một chuyện ông ta không bao giờ ngờ đến: các phụ nữ kiên trì; họ dứt khoát muốn có tin tức các con cái họ bị mất tích. Trong các văn phòng, người ta nói với họ: “không biết gì hết. Ngày mai trở lại.” Ngày mai cũng vậy. Sau đó có nhiều người khám phá ra họ có cùng hoàn cảnh giống nhau. Thay vì phản ứng riêng rẽ, họ đoàn kết với nhau. Họ có sáng kiến tụ họp ở một trong những quảng trường chính của Buenos Aires, quảng trường Mai, để nói cho tất cả mọi người biết họ tuyệt đối muốn biết tin con cái họ. Thật là điên khùng vì sẽ có thể họ cũng bị bắt.

Nhưng tình yêu của họ mạnh hơn nỗi sợ. Người ta gọi họ là “những bà điên ở quảng trường Mai”... Mỗi tuần, các “bà điên” này đến cùng một địa điểm. Cảnh sát đến can thiệp: “Thưa quý bà, cấm hội họp ở đây. Xin các bà đi, nếu không chúng tôi bắt. – Rất tốt, chúng tôi sẽ đi, các bà trả lời.” Và các bà bắt đầu sắp hàng từng hai người một, để làm một vòng chung quanh quảng trường... Sau đó, có một vài người bị bắt, bị tra tấn. Nhưng hành động của họ vẫn còn đó. Ngày hôm nay, nó vẫn còn là một biểu tượng mạnh nhất trong việc chiến đấu trong bất bạo động cho quyền con người.

- Khi dân chúng chiến đấu như vậy, mình có thể giúp họ không? Á-Căn-Đình xa quá!

- Mình ở nhà mà vẫn có thể giúp họ được! Bằng cách nào? Bằng cách làm cho công việc của họ được nhận biết ngay trong nước của họ, bằng cách gọi tiền giúp họ hoặc những gì họ cần thật sự. Những người kháng cự thường chỉ là một thiểu số. Để họ được mạnh hơn, họ cần những người, những nhóm tiếp tay công việc của họ trong các nước khác nhau. Các phụ nữ Á-căn-Đình hiểu rất nhanh chóng vấn đề này. Khi họ bắt đầu chiến đấu, họ rất cô độc và có thể bị thủ tiêu như con cái họ. Họ ý thức công việc của họ phải tuyệt đối được các nước khác biết. Vì vậy họ gọi sứ điệp cho các bạn bè ở Âu châu và ở Mỹ và họ đã âm thầm gặp các ký giả. Và còn phải kể đến vai trò của truyền thông, của báo chí và bây giờ là Internet. Dần dần, từ bên ngoài, người ta đến để giúp họ.

Ngày nay, đức đạt lai lạt ma, người ngưỡng mộ thánh Gandhi, người thực hiện cuộc kháng cự về mặt tinh thần của người Ti-bê chống lại sự chiếm đóng của người Trung Hoa cũng hành động gần như vậy... Trong các cuộc du hành, ông tìm cách kết bạn nhiều chừng nào hay chừng đó hy vọng các ủng hộ đông đảo này sẽ làm cho người Trung Hoa cho Ti-bê lại quyền tự lập.

Với những người bị tù vì tư tưởng của họ, mình có thể giúp họ bằng cách viết thư cho họ. Nếu một tù nhân nhận một bức thư gửi từ Pháp hay từ một nơi nào khác thì điều đó rất quan trọng cho họ... và cho những người canh giữ họ, điều đó có nghĩa, dù ở rất xa, cũng có người biết tên và biết địa chỉ của họ. Điều đó cũng có nghĩa sẽ làm giảm cơ may họ sẽ bị tra tấn hay thủ tiêu. Cơ Quan An Xá Quốc Tế đã khẳng định: “Chỉ với cây viết đơn giản này, chúng tôi để trong tay quý vị một vũ khí hiệu quả đáng kể.”

Mình cũng có thể giúp bằng cách đến tại chỗ. Đương nhiên đây là cuộc dẫn thân rất quan trọng và rất nguy hiểm. Để chống các cuộc thủ tiêu, một hiệp hội, Lữ Đoàn Hòa Bình Quốc Tế, đã tổ chức để cùng đồng hành với những người đang bị đe dọa này: khó mà bắt người nào dưới cặp mắt chứng kiến của người nước ngoài. Chẳng hạn, nếu người ta muốn ủng hộ cuộc biểu tình, người ta không đi trong đoàn biểu tình mà đứng bên ngoài, nhưng để người khác thấy rất rõ với máy hình trên vai.

Ngày nay rất nhiều Tổ Chức Phi Chính Phủ cố gắng có những hành động can thiệp và hòa giải để dân chúng khỏi chiến đấu. Người ta gọi đó là can thiệp dân sự. Các tổ chức này lôi cuốn được nhiều người trẻ bởi vì họ muốn phục vụ và cũng có thể do sở thích phiêu lưu của họ. Cần huấn luyện và chuẩn bị cho sứ vụ của họ trong khuôn khổ một sứ vụ dân sự thực hiện cho hòa bình. Bên cạnh các hành động của Quốc gia, các quân đội, các nhà ngoại giao và các Tổ Chức Phi Chính Phủ cũng đóng một vai trò rất tích cực. Đó là một viễn cảnh tốt cho tương lai.

- Con còn một câu hỏi muốn hỏi ba: ba có nghĩ bạo lực cũng cần thiết trong một vài trường hợp không?

- Ba đã nói với con hành động không bạo lực cũng không phải là một giải pháp có phép màu

đó sao? Một câu nói của thánh Gandhi rất rõ ràng về vấn đề này: “Nếu phải chọn lựa giữa hèn nhát và bạo lực, thì tốt hơn nên chọn bạo lực.” Bạo lực là phương tiện cuối cùng; chẳng hạn nó có thể dùng để chứng minh cho việc họ đến để trợ giúp cho dân chúng đang bị tàn sát, nạn nhân của những tội ác quy mô có tổ chức rất khủng khiếp mà người ta gọi là “tội ác chống nhân loại” hay tội “diệt chủng.” Đó là đến để bảo vệ họ. Nhưng giải pháp dùng quân đội vũ trang không phải lúc nào cũng là một giải pháp đương nhiên phải dùng. Làm sao can thiệp? Với phương tiện nào? Để đạt được mục tiêu chính xác nào? Có làm nguy hại thêm cho tình trạng của các nạn nhân?

Và con thấy đó, loại thảm kịch này không thể nào nảy sinh đầu hôm sớm mai. Lúc nào cũng có dấu hiệu báo trước từ nhiều năm trước, đại loại như tiếng gầm gừ gió thổi đi trước cơn bão. Thường thường người ta thích bịt tai lại hay nghĩ rằng mình có thể tránh cơn bão. Đó là những gì người Âu châu đã làm trong thời kỳ Hitler, trong những năm 1930. Họ đã thật sự không giúp đỡ những người – ở Đức – đang cố gắng chống đức quốc xã hoặc lên án việc bức hại người Do Thái. Năm 1938, nước Pháp và nước Anh còn nghĩ là mình có thể có hòa bình với Hitler bằng cách ký hiệp ước Munich. Đó là một ảo tưởng: một năm sau, chiến tranh bùng nổ khắp Âu châu.

Cũng một hình thức như thế, lịch sử tái diễn vào đầu những năm 1990 khi tổng thống nước Serbia, Slobodan Milosevic tước tất cả quyền của người Albanais ở Kosovo. Người Albanais đã bắt đầu một cuộc kháng cự can đảm không vũ trang với Ibrahim Rugova. Nhưng để chiến thắng, họ cần được các nước bên ngoài giúp đỡ, các hành động của họ phải được biết đến. Vì vậy Ibrahim Rugova đã báo động cho chúng ta: “Chú ý, những gì đang xảy ra ở Kosovo rất nghiêm trọng. Xin giúp đỡ chúng tôi.” Nhưng không có một ai thật sự nghe ông; trừ một vài nhà trí thức chuyển tiếp lời ông. Trong thời gian đó, Milosevic tiếp tục phạm những tội ác khủng khiếp. Như vậy người ta bỏ lỡ nhiều cơ hội để ủng hộ cuộc chiến đấu hòa bình của những người Albanais ở Kosovo. Càng ít giúp đỡ họ, Milosevic càng giết hại họ. Sau tất cả những năm tháng dửng dưng này, cuối cùng người ta phải thú nhận, nếu đó là một tên độc tài thì chỉ có một “giải pháp”: làm chiến tranh chống nó.

*

* *

Dù vậy chúng ta cũng kết thúc buổi nói chuyện này với một niềm hy vọng: năm 1998, các Quốc gia trên thế giới họp nhau ở Liên Hiệp Quốc đã tuyên bố thập niên 2000-2010 là “Thập niên gieo trồng hòa bình và không bạo động cho trẻ em trên thế giới”.

Trong chiều hướng này, một nhóm các nhà được giải Nobel hòa bình đã thảo một bản thỉnh nguyện được Tổ Chức Nhi Đồng Quốc Tế phát hành. Đáng kể họ yêu cầu mỗi một người dân thân đến:

- “hành động không bạo động một cách tích cực để loại bỏ bạo lực dưới mọi hình thức, thể lý, dục tính, tâm lý, kinh tế và xã hội;
- chia sẻ thời giờ và của cải vật chất bằng cách vun trồng lòng quảng đại để chấm dứt việc kỳ thị, bất công, đối lập chính trị và kinh tế;
- bảo vệ quyền tự do phát biểu, bảo vệ nền văn hóa đa dạng bằng cách luôn luôn lắng nghe và đối thoại”.

Đây là lần đầu tiên có một chương trình hành động cho chủ đề không bạo động! Đó là dấu hiệu của thời đại. Để cho con, cho ba và mỗi người trong chúng ta cùng tham dự vào!

“Gần hai mươi năm nay tôi làm việc về bạo hành và hành vi không bạo hành. Trên một đề tài như vậy, đa số các câu hỏi bao gồm đời sống hàng ngày của các cháu: nếu có người tấn công mình, mình phải làm gì? Làm sao phản ứng lại với việc tống tiền ở trường? Chống lại tấn công tình dục? Về tệ nạn bạo hành ở các người trẻ? Còn nạn kỳ thị? Để trả lời những câu hỏi này, tôi ngưng các cuộc nghiên cứu thích thú của tôi... Và thế là tôi ngồi xuống viết vài trang, tôi sẽ đưa cho các con đọc: tôi đọc lui đọc tới bản văn của tôi.

Tôi muốn nói với các con không-bao hành không phải là thụ động: đó là một cách sống và một cách hành động nhằm giải quyết các mâu thuẫn, chống bất công, xây dựng một nền hòa bình vĩnh cửu. Tôi dựa trên rất nhiều tấm gương ở đời sống hàng ngày và ở cả Lịch Sử.

Jacques Sémelin

Jacques Sémelin là giáo sư ở Viện Nghiên Cứu Chính Trị ở Paris và nghiên cứu gia ở Trung Tâm Quốc Gia Nghiên Cứu Khoa Học.

---oOo---

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>
Tham gia cộng đồng chia sẻ sách : Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>
Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>